

Špela Udovič¹, Asja Nina Kovačev², Barbara Rodica^{3,4}

¹ Univerza v Ljubljani, Naravoslovnotehniška fakulteta, Oddelek za tekstilstvo, Snežniška 5, 1000 Ljubljana

² Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta, Poljanska cesta 26A, 1000 Ljubljana

³ Visoka šola za upravljanje in poslovanje, Na Loko 2, 8000 Novo mesto

⁴ Visoka šola za zdravstvo, Na Loko 2, 8000 Novo mesto

Raziskava semantičnih razsežnosti oblik in barv v vzorcu »Wild Rose«

Research of Semantic Dimensions of Shapes and Colours in Pattern "Wild Rose"

Izvirni znanstveni članek/Original Scientific Paper

Prispelo/Received 05-2013 • Sprejeto/Accepted 7-2013

Izvleček

Prispevek je evalvacija kvantitativne raziskave estetskega presojanja pomenskih razsežnosti oblik in barv v motivu vzorca »Wild Rose« švedskega oblikovalca Johana Carpnerja. Raziskava želi odgovoriti na vprašanje o percipiranju gledalcev določene likovne strukture, tako v smislu funkcionalne vrednosti tekstilnega vzorca kot tudi v dojemanju likovne strukture v smislu likovne sintakse kot take, torej brez funkcionalne vrednosti in v likovni izpovednosti sami. Tako so cilji raziskave determinirani v več plasteh. V eni predpostavki je namen raziskave ugotoviti, kakšno je presojanje motiva s stališča pomenskih dimenzij in likovne konceptualizacije ter vpliv likovnih prvin, predvsem barve in oblike, na dojetje likovne sintakse tekstilnega vzorca, ter dokazati, da sta barva in oblika bistvena dejavnika, ki vplivata na dojetje likovne materije vzorca. V drugem sloju želi raziskava utemeljiti predpostavko, da likovno učinkovanje vzorca lahko presega njegovo funkcionalno vrednost in da optični dražljaji ornamenta lahko dosegajo status umetniškega dela. Če omejimo eno enoto vzorca in jo vzamemo iz konteksta ornamenta, ko torej enota nima več ponovitev in intervalov, se namreč soočimo z osnovno likovno kompozicijo – motivom, ki nima več funkcije vzorca. Namen raziskave je bil tudi ugotoviti, ali obstajajo razlike v dojemanju vzorca glede na spol. Analiza raziskave nam kaže, da je barva bistven dejavnik, ki vpliva na dojetje likovne materije. Raziskava je tudi pokazala, da obstajajo razlike v dojemanju pomenskih dimenzij glede na spol ter da osnovni motiv vzorca lahko presojamo tudi kot samostojno umetniško delo.

Ključne besede: barva, oblika, pomenske dimenzije, slikovno polje, vzorec

Abstract

The article is a quantitative research on the evaluation of aesthetic judgments of semantic dimensions, shapes and colours in the motif pattern "Wild Rose" by the Swedish designer Johan Carpner. This research deals with the perception of viewers of certain art structures both in terms of the functional value of textile patterns as well as of the art syntax as such, i.e. without any functional value and in the art expression itself. The research objectives are determined in several levels. Firstly, one of the objectives is to establish what the motif judgements of semantic dimensions and art conceptualisations are and what the impact of art elements, especially of colours and shapes, on the perception of art syntax of textile patterns is. Furthermore, the research wants to point out that shapes and colours are crucial factors having an impact on the perception of patterns' art matter. Secondly, the research wants to justify the hypothesis that the patterns' art effects may exceed their functional values and that the ornaments' optical stimuli may achieve the status of the work of art. For example, if we focus on one pattern unit and take it

from the ornament's context, it is no longer repeated and has no more intervals and we face the basic art composition – motif, which no longer functions as a pattern. A research objective was also to find out whether there are any differences in the pattern perception of males and females. The research analysis shows that colour is the crucial factor with the impact on the art matter perception. Moreover, the research results show that there are differences in the pattern perception of males and females, and that the basic motif pattern can also be evaluated as an independent work of art.

Keywords: colour, shape, semantic dimensions, visual field, pattern

1 Uvod

»Vidno zaznavanje je pred besedami. Otrok gleda in prepozna, preden zna govoriti.«

John Berger [1]

Če omejimo eno enoto vzorca in jo vzamemo iz konteksta ornamenta, ko torej enota nima več ponovitev in intervalov, se soočimo z osnovno likovno kompozicijo – motivom, ki nima več funkcije vzorca. To likovno kompozicijo lahko opazujemo in analiziramo kot vsako slikovno polje oziroma slikarsko površino ne glede na motiv. Vendar kljub notranjemu redu in koherentnosti likovne vibracije, ki jo vzorec lahko implicira, ostaja poglavitno vprašanje, kdaj njegovi struktura in govorica dejansko lahko presegata lastnosti vzorca, da ta doseže status slike. Kajti tako kot je vzorec opredeljen z repetitijo, simetrijami, variacijami itn., sliko določajo omejen format oziroma slikovno polje, motiv, zgradba kompozicije, izbira materialov, tehnologija in navsezadnje njena haptičnost. Končno bi morali opredeliti tudi pojme konceptualnosti, diskurzivnosti, sublimnega in presežka, ki likovno sintakso eksploatira v status umetniškega dela. Motiv tekstilnega vzorca, poimenovanega »Wild Rose« (slika 1), je delo vsestranskega švedskega oblikovalca Johana Carpnerja [2]. Potem ko je Carpner delal skoraj desetletje kot grafični oblikovalec, je prečistil svoje grafične simbole in jim dal novo življenje. Zaživeli so kot motivi in vzorci, upodobljeni z vijugastimi zasnovami v svobodnih organskih linijah in listnatih stilizacijah z ostrimi rezi. Kot pravi Bradley Quinn, nas delo Johana Carpnerja nagovarja z lepoto, ki jo opazimo v načinu njene gibkosti. Ta gibkost je zaznavna v enostavnosti intenzivne lucidnosti med slogom, ki ga goji v grafičnem oblikovanju, in vznemirljivo ekspresivnostjo njegovih tekstilij oziroma tekstilnih vzorcev. Johan Carpner je povedal, da je bil vedno navdušen nad tem, kako ljudje poskušajo ukrotiti naravo, čeprav vedo, da jim

to dejansko nikoli ne bo uspelo. Prav v divjosti narave doživlja njeno lepoto in poudarja, da mu je všeč zajemanje neizrekljivega in neukrotljivega, ker se mu zdi, da je realizem tisto, kar preizkuša meje risanja vzorcev: »Želim najti red v kaosu, na primer z raziskovanjem, kako nekaj kaotičnega organizirati v celoto, kot na primer zmešnjave drevesnih vej, ki rastejo v naravi, in ne kakor jih goji človek. Tudi kontrasti so zame pomembni, saj lahko ustvarijo pomembno prednost. Pripomorejo k temu, da vzorci ne delujejo dekorativno in sladko, in ravno to ni tisto, kar bi bil namen mojega dela.« [2]

Zaznavanje, dojemanje in razumevanje oblik znotraj različnih likovnih organizmov je kompleksen fiziološki in psihološki proces, ki je odvisen od izkušenj, načina razmišljanja, socialnega in kulturnega okolja ter čustvene in intelektualne zrelosti opazovalca. Vizualno razumevanje oblik pomeni identifikacijo nekaterih

Slika 1: Johan Carpner, motiv vzorca »Wild Rose«

pomembnih značilnosti oziroma lastnosti predmetov [3]. Milan Butina analizira zaznavanje oblik v dveh plati. Na eni strani govori o vidnem zaznavanju dražljajev iz okolja in na drugi o likovnem gledanju, ki zahteva priučeno likovno zavest [4]. Vendar ob opazovanju ne zaznavamo le posameznih oblik, ki so ena bistvenih značilnosti stvari, temveč zaznavamo hkrati tudi njihove lastnosti, npr. velikost, barvo, strukturo in v celoti tudi okolje, v katero so umeščene. Področje učinkovanja barv, barvne simbolike in barvnega dojetja je pomembno tako v likovni teoriji kot tudi v psihologiji [5]. Barvni teoretik Johannes Itten je delovanje barve razvrstil v različne načine dojetja. »Estetske probleme barv lahko obravnavamo na tri načine: čutno-optično (impresivno), psihično (ekspresivno) in razumsko-simbolično (konstruktivno) [6]. Vendar barvo opredeljuje v realnem prostoru šele oblika, zato je njuno delovanje neodvisno. Anton Trstenjak, ki je raziskoval delovanje barve na področju psihologije, povezuje delovanje barve z emotivnim dojetjem, obliki pa pripisuje večjo komunikativno vrednost: »Barve imajo vedno čustvene valence, takšne ali drugačne. Barve, ki bi ne imela čustvenega potenciala, kratko malo ni. Čustvo samo pa je v svojem bistvu pasivno doživljanje, vsaj kolikor ga primerjamo s čisto razumskim in volitivnim ravnanjem.« [7]. Raziskava je namenjena evalvaciji estetskega presojanja likovnih sintaks v smislu strukture elementov in oblik, barv, barvnih kombinacij, prostorskih razsežnosti, ornamentalnosti in likovnega dela v celoti. V raziskavo, ki še poteka v sklopu doktorskega študija, je vključenih več slikovnih predlog. Te so vzorci in slikarska dela. Motiv tekstilnega vzorca »Wild Rose« je bil na ocenjevalni lestvici izbran kot najbolj ugovarjajoča slikovna predloga, zato je v prispevku predstavljen prav ta del raziskave. Pri pregledu literature in virov nismo zasledili kvantitativnih raziskav, ki bi se na tak način ukvarjale s percipiranjem optičnih vtisov in analizo dojetja gledalcev. Raziskava je izvirni prispevek na področju vizualne kulture. Temeljni problem kvantitativnega dela raziskave je ugotavljanje pomenskih razsežnosti oblik in barv vzorca »Wild Rose« na več ravneh. V raziskavi smo analizirali delovanje notranjih struktur oblike na zunanje učinkovanje forme. Na naslednji ravni delovanja oblike so bile opravljene analize vpetosti posameznih oblik v likovno delo ter posledično na optično učinkovanje celotne likovne materije. Poleg delovanja oblik ugotavlja tudi vpliv različnih dimenzij barvnega

učinkovanja na učinkovanje likovne strukture tako v optičnem smislu kot na vsebinski, pomenski in simbolni ravni.

Z raziskavo smo želeli odgovoriti tudi na vprašanje o percepciji in dojetju gledalca določene likovne strukture, tako v smislu funkcionalne vrednosti tekstilnega vzorca kot v dojetju optične vibracije v smislu likovne sintakse, ki prerašča funkcionalne vrednosti tekstilij in gledalca nagovarja z likovno izpovednostjo samo. Cilji raziskave so tako determinirani v več plasteh. V eni predpostavki je namen raziskave dokazati, da sta barva in oblika bistvena dejavnika, ki vplivata na dojetje likovne materije. V drugem sloju želi raziskava utemeljiti predpostavko, da likovno učinkovanje vzorca lahko presega njegovo funkcionalno vrednost in da optični dražljaji ornamenta lahko dosežejo status umetniškega dela.

Pred izvedbo eksperimenta so bile na podlagi opredelitve namena raziskave postavljene naslednje hipoteze:

- Barva je bistven dejavnik, ki vpliva na učinkovanje likovnih struktur tako v optičnem pomenu kot na vsebinski, pomenski in simbolni ravni (H1).
- Pomenske razsežnosti notranjih struktur oblike pomembno vplivajo na optično učinkovanje celotne likovne materije (H2).
- Če omejimo eno enoto vzorca in jo vzamemo iz konteksta ornamenta, se soočimo z osnovno likovno kompozicijo – motivom, ki nima več funkcije vzorca. Optično delovanje tekstilij tako lahko presega funkcionalno vrednost tekstilnega vzorca in doseže status umetniškega dela (H3).
- Pri presoji pomenskih dimenzij obstajajo razlike glede na spol (H4).
- Pri presoji kategorije prostorske dimenzije (3D) obstajajo razlike glede na spol (H5).
- Pri presoji kategorije samostojnega umetniškega oziroma slikarskega dela obstajajo razlike glede na spol (H6).
- Pri presoji kategorije vzorca obstajajo razlike glede na spol (H7).

2 Metodologija

V raziskavi pomenskih razsežnosti oblik in barv je bila uporabljena metoda anketiranja. V namen te empirične raziskave je bil strukturiran avtorski instrument *Vprašalnik estetskega in vrednostnega presojanja* [8], ki zajema avtorsko ocenjevalno lestvico [9].

2.1 Objekt raziskovanja – predstavitev slike

Pomenska struktura vzorca je floralni motiv, ki ga zaznamujejo nasprotja v barvi, svetlosti ter značaju in pomenski razsežnosti oblik. Svetlo-temni kontrast pripomore k hierarhiji elementov v slikovnem polju. Slikovno polje tako najbolj akcentirajo nežne in mehke stilizacije drobnih cvetov vrtnice na črnem ozadju, ki jih kontrastno dopolnjujejo vitice trnatih stebel z listi ostrih struktur v temno sivem tonu. Pri dojetju optičnega vtisa so pomembna tudi nasprotja v značaju oblik. Majhni, svetlo rožnati cvetovi okroglih, organskih oblik delujejo toplo, mehko in nežno, medtem ko temno siva stebela s trni in koničastimi listi, ki se v dinamičnem ritmu vijejo okoli cvetov, delujejo ostro, tuje in hladno.

2.2 Vzorec in subjekti raziskave

V raziskavi je sodelovalo 199 subjektov v dveh skupinah. Prva skupina zajema 77 dijakov iz oddelkov drugega letnika ene slovenskih srednjih strokovnih šol. V drugi skupini je sodelovalo 128 študentov prvega letnika ene izmed visokih strokovnih šol, članice Univerze v Ljubljani. Zaradi nepopolnosti podatkov je bilo zavrženih pet vprašalnikov. Iz preglednice 1 je razvidno, da je estetske sodbe podalo 67,3 % žensk in 32,7 % moških udeležencev. Sodelujoče v raziskavi smo obravnavali kot homogeno skupino. Vzorec zajema starost subjektov od 15 do 22 let, srednja vrednost njihove starosti pa je 18,1. Demografski podatki stalnih prebivališč subjektov raziskave prekrivajo območje celotne Slovenije.

Preglednica 1: Subjekti raziskave, ki so podali sodbe za vzorec »Wild Rose« glede na spol

Subjekti raziskave	Frekvenca	%
ŽENSKE	134	67,3
MOŠKI	65	32,7
skupaj	199	100

2.3 Postopek zbiranja podatkov

Subjekti raziskave so sodelovali v sklopu pouka oziroma študijskih predavanj. Prejeli so ocenjevalni Vprašalnik estetskega in vrednostnega presojanja s slikovno prilogo vzorca »Wild Rose«. Po skupnih navodilih za vrednotenje so individualno izpolnjevali ocenjevalni vprašalnik.

2.4 Vprašalnik estetskega in vrednostnega presojanja

Vprašalnik, ki povezuje psihološke in likovne razsežnosti elementov, meri asociativnost, ki jo sproža likovna sintaksa, ter vrednoti estetske sodbe v različnih pomenskih dimenzijah. Subjekti raziskave so svoje sodbe in asociacije ovrednotili na podlagi različnih pomenskih dimenzij na 7-stopenjski lestvici (od -3 do +3). Pomenske dimenzije, ki jih vključuje vprašalnik, so predstavljene v preglednicah 4–15. Poleg vrednotenja pomenskih dimenzij vprašalnik integrira tudi sodbe s področja dojetanja in presojanja posameznih likovnih sintaks glede na njihovo likovno konceptualizacijo. Te tri točke tako podajajo vprašanja o:

- percipiranju likovne sintakse s stališča prisotnosti iluzije tretje oziroma prostorske dimenzije,
- razumevanju slikovnega polja vzorca kot samostojnega umetniškega oziroma slikarskega dela in
- dojetanju likovne vibracije kot vizualne govornice vzorca oziroma ornamenta.

Vprašalnik se zaključuje s trditvami o tem, kaj je najmočnejše vplivalo na percipiranje slikovne predloge: barve, črte, oblike, struktura slike ali celota. Mogoče je izbrati en odgovor, pa tudi dva ali več.

2.5 Postopki obdelave podatkov

Uporabili smo metode osnovne deskriptivne statistike (f , $f\%$, M , SD) in inferenčne statistike (χ^2 – preizkus) [10]. Podatke smo obdelali v programskem orodju Microsoft Office Excel 2007 in SPSS 16.0.

3 Rezultati in razprava

3.1 Asociativnost likovne sintakse vzorca »Wild Rose«

Optični vtis sproža različne asociacije, tako pozitivne kot tudi negativne. Pomenskih asociacij in njihovih variacij, ki so jih subjekti raziskave podali v povezavi s slikovnim poljem vzorca »Wild Rose«, je več kot 300. Uvrstili smo jih v 11 kategorij. Njihove pomenske razsežnosti in frekvenčnost pojavljanja posameznih asociacij predstavlja preglednica 2. Frekvenčnost pojavljanja je označena le pri asociacijah, ki so se največkrat ponavljale.

Subjekti raziskave so najpogosteje izražali tiste asociacije, ki so neposredno povezane z mimesisom podobe, torej s tistim, kar so videli oziroma najprej opazili in znali opisati. Tako so bile v povezavi z optičnim

Preglednica 2: Pomenske asociacije, ki so jih subjekti raziskave podali v povezavi z vzorcem, in frekvenčnost pojavljanja posameznih asociacij

Slikovno polje vzorca »Wild Rose«		
KATEGORIJA	ASOCIACIJE (frekvenčnost podanih asociacij)	
1.	NARAVA IN LETNI ČASI	Rože, cvetje (114); listje (34); cvetoča drevesa in grmovja, gozd (30); trnavost, bodičevje (24); narava (23); pomlad (19); vrtnice, šipek (13); vrt (12); rastlinje (11); veje (8); travnik, poletje, jesen, botanika, stebila, šopek, bujnost, cvetličarna, čebele, divjina, kisik, mak, med, morje, plezalke, prašniki, sonce, šumenje, voda, zemlja (23).
2.	NEGATIVNA OBČUTJA IN LASTNOSTI, PRAZNINA, NELAGODJE	Negativnost, praznina, groza, grozota, melanholija, neprijetno, osamljenost, otožnost, pustost, strah, strašljivost, tegoba, tesnoba, bol, brezbriznost, brezvoljnost, depresivnost, grenkoba, izguba, mučenje, napetost, nesreča, obup, ranljivost, skrb, slaba volja, teža, trdosrčnost, zamorjeno, zlo, zločin (42).
3.	TEMA, SMRT	Tema, temačnost (34); žalost, žalovanje (20); noč (12); smrt (12); mračnost, pogreb, sence, mesečina, mrtvo, pokopališče, prehitra smrt otroka, smrt mladega človeka, žalno cvetje (15).
4.	ŽIVLJENJE, POZITIVNOST, TOPLINA	Življenje (10); prijetnost (10); toplota, toplota (6); upanje (6); ljubezen (5); domačnost, pozitivnost, ženstvenost, nov začetek, povezanost, prepletanje, sreča, dobro počutje, dobrota, kopel, motivacija, obrazi, pogum, prebujanje, prisrčnost, privabljanje, radost, romantika, sreča v nesreči, svetle točke, zadovoljstvo; življenje in trpljenje (33).
5.	MIR, LEPOTA, HARMONIČNOST	Lepota (21); umirjenost (17); mir (10); pomirjajoče (9); dišave (5); eleganca (5); estetsko (5); sprostitiv, sproščenost, okras, usklajenost, urejenost, tišina, blaginja, čarobnost, dovršenost, glamur, harmonija, kičasto, klasika, lepe oblike, očarljivo, privlačnost, počitek, stopnjevanje, ujemanje, uravnoteženost, všečnost, zapeljivo (28).
6.	KONTRAST, IZSTOPANJE, ORIENTALNOST	Kontrast, nasprotje (11); izstopajoče, čudno, drugačnost, dobro – slabo, idealno, izrazito, kreativnost, posebnost, prepoznavno, prevlada, trend, zanimivo, Japonska, Kitajska, kimono (20).
7.	VZOREC IN ORNAMENT, BARVE, UMETNOST	Vzorci (19); barve, barvitost (12); siva (8); tapete (8); črna (6); roza (6); vzorec elektronskega ozadja, oblačila, prt, slika, kontrast barv, tkanina, posteljnina, pregrinjalo, usklajenost barv, črno–belo, lepe barve, nežne barve, abstraktnost, dobro likovno delo, grafika, oblika; plakat, preproga, nedokončana slika, umetnina (37).
8.	MLADOST, ŽIVAHNOST	Nežnost (13); veselje (5); dekleškost, razgibanost, mladost, igrivost, divja nežnost, odkrivanje, razvijanje, svežina, uporniško, žarenje, živahnost (20).
9.	PREPROSTOST, NEIZRAZITOST	Preprosto, enostavno (14); dolgočasnost (5); nezanimivo, monotonost, enakomerna porazdelitev, grde barve, navadno, neestetsko, neizrazito, nesimetrično, neskladno, nevznemirljivo, pomanjkljivo, skromno, starinsko (16).
10.	IRACIONALNOST	Skrivnostnost, raj, neskončnost, pravljичnost, emo, izgubljenost, neprecenljivost, nepredvidljivost, nevednost, neznana pot, pozitivno in negativno, sanje, nesrečna zaljubljenost, zaljubljenost (21).
11.	TOGOST, DOSLEDNOST	Stena, obzidje, moč, nevtralnost, cilj, hladnost, ima neko bistvo, jasnost, natančnost, objektivnost, profesionalnost, kompleksno, spreobrnjenje, zadržanost (17).

vtisom vzorca »Wild Rose« največkrat omenjene asociacije, ki se vežejo na kategorijo narave. Največ asociacij so sodelujoči podali na temo rože, rožice, cvetje, cvetovi, cvetlice s 114 glasovi, 13 vprašanih se je opredelilo, da jih cvetovi asociirajo na vrtnice, eden od teh je omenil šipek. Da so njihove predstave povezane z listi oziroma listjem, je opisalo 34 vprašanih, predlogo so pogosto povezali tudi s trnjem, trnavostjo in bodičevjem. Triindvajset vprašanih je vzorec povežalo z naravo. Pogoste so bile tudi asociacije na drevo, cvetoča drevesa in grmovje, cvetoče češnje, veje in vrt. Poleg vizualnih povezav z naravo so vprašani ob vzorcu zaznali tudi asociacije na letne čase. Kar 19 vprašanih je ob slikovni predlogi občutilo asociacije na pomlad, trije so ob predlogi pomislili na poletje in dva na jesen.

Predloga sproža tudi veliko vibracij na čustveni in simbolni ravni. Predvsem je bilo podanih veliko asociacij z negativno konotacijo. Takšne asociacije smo uvrstili v dve kategoriji. V kategoriji negativna občutja in lastnosti, praznina, nelagodje so vprašani podali večje število razpršenih asociacij, medtem ko so bili v kategoriji tema, smrt odgovori sodelujočih bistveno bolj homogeni. Temo in temačnost, ki ju je 34 vprašanih občutilo ob slikovni predlogi, so pogosto povezovali s smrtjo, celo s prezgodnjo smrtjo otroka, pogrebom ter z otožnostjo, žalostjo in žalovanjem (20 vprašanih). Takšen odziv je mogoče povezati tudi s simbolnimi pomeni, ki jih implicirajo posamezne barve in njihove konstelacije v naši kulturi. Asja Nina Kovačev razlaga, da črna barva v negativnih konotacijah simbolizira kategorije teme, obupa in praznine ter konca. Pri tem temo lahko razumemo dobesedno kot fizično odsotnost svetlobe ali kot metaforično duhovno stanje. Asociacije duhovnih stanj v teh kategorijah so žalost, žalovanje, obup, konec, propad, melanholija, depresivnost, osamljenost, praznina in smrt. Kovačeva črno označuje tudi kot barvo ilegalnega, nedovoljenega, prikrivanja [11]. Vasilij Kandinsky je o črni zapisal: »In črna notranje zveni kakor nič brez možnosti, kakor mrtvi nič, ko ugasne sonce; kakor večni molk brez prihodnosti, brez upanja.« [12].

Črna barva pa vendarle vsebuje tudi pozitivne konotacije. Kovačeva opredeljuje, da v teh njene pomenske strukture zavzemajo kategorije lepote, miru in harmoničnosti. Asociacije v povezavi s črno v teh kategorijah so tišina, spokojnost, obvladanost, lepota, privlačnost, šarm, eleganca, popolnost, konstantnost, skladnost in ravnotežje [11, 13].

V optičnem vtisu vzorca »Wild Rose« je tudi rožnata barva cvetov tista, ki pomembno določa čustvene vibracije, ki jih sproža likovna sintaksa. Zanimivo je, da psihologi in barvni teoretiki rožnato barvo večinoma opredeljujejo kot svetlostni odtenek rdeče oziroma magenta rdeče barve. Magenta rdeča se sicer giblje že nekoliko proti območju vijoličaste barve. Rožnata zaradi vsebnosti bele deluje manj vznemirjajoče, agresivno in kričeče kot rdeča. Še vedno jo doživljamo kot toplo barvo. V naši kulturi rožnata barva pomeni otroško nedolžnost, ženskost, čustvenost, ljubezen, lepoto, prijaznost, sočutje, mehko, nežnost in romantiko. V negativnih pomenih rožnata barva vsebuje konotacije pretirane občutljivosti, požensčenosti, osladnosti in kiča. Asociacije na barve in povezave barve z umetniškimi področji smo uvrstili v kategorijo vzorec in ornament, barve, umetnost. V tej kategoriji pomembneje izstopajo še asociacije na vzorec in z njim povezane, v odgovorih bolj razpršene implikacije, ki se vežejo na tkanine oziroma oblačila.

Subjekti raziskave so slikovno predlogo opredeljevali tudi z več pozitivnimi asociacijami, ki jih sproža likovna sintaksa na ravni abstraktnega mišljenja, ter na psihološki in čustveni ravni. Te smo uvrstili v kategoriji življenje, pozitivnost in toplina ter mladost, živahnost. Ob likovni strukturi so vprašani asociativno pomislili na življenje, doživeli so jo tudi kot prijetno in preprosto. Šestindvajset vprašanih je predlogo občutilo kot umirjeno in pomirjevalno, 21 jih slikovno površino povezuje z lepoto, doživljajo pa jo tudi kot elegantno in estetsko, kar smo klasificirali v kategorijo miru, lepote in harmoničnosti.

3.2 Ovrednotenje pomenskih dimenzij

Statistična analiza ovrednotenja pomenskih dimenzij je pokazala, da se pri likovni vibraciji vzorca »Wild Rose« srednje vrednosti izraženih sodb (M) gibljejo od 3,518 do 5,288 (preglednica 3). Z najvišjo srednjo vrednostjo podanih sodb pomembno izstopa 3. dimenzija, ki se giblje v polju razsežnosti grdo-lepo. Iz podrobnejše analize podanih estetskih sodb za dimenzijo 3 (preglednica 6) in njihovega ovrednotenja je mogoče razbrati, da je kar 70,7 % vprašanih slikovno polje presodilo kot lepo, od tega 33,5 % kot pretežno lepo in 24,6 % kot zelo lepo. Le eden od vprašanih, kar je 0,5 %, jo je ovrednotil v negativni skrajnosti kot zelo grdo. Višje povprečne vrednosti slikovna predloga dosega še v 1., 12. in 10 dimenziji. Analiza teh estetskih sodb nam evidentira, da so

Preglednica 3: Srednje vrednosti izraženih sodb po posameznih dimenzijah za slikovno polje vzorca »Wild Rose«

DIMENZIJE	M	Mo	SD
1. neprijetno–prijetno	4,864	6	1,791
2. pasivno–aktivno	3,995	5	1,394
3. grdo–lepo	5,288	6	1,554
4. pomirjevalno–vznemirljivo	3,518	4	1,601
5. nestimulativno–stimulativno (oz. nespodbujevalno–spodbujevalno)	3,995	4	1,344
6. skromno–razkošno	4,152	5	1,419
7. šibko–močno	4,152	4	1,242
8. zaviralno–pospeševalno	3,927	4	1,195
9. preprosto–kompleksno (zapleteno)	3,487	3	1,349
10. revno–bogato	4,340	5	1,186
11. umirjeno– razgibano oz. živahno	3,764	3	1,685
12. negativno–pozitivno	4,566	6	1,611

sodelujoči slikovno polje percipirali kot lepo (kot je že bilo omenjeno) v 70,7 %, kot prijetno v 66,0 % in kot pozitivno v 53,4 %. (preglednice 3, 4, 6 in 15). Nižje povprečne vrednosti sodb dosega slikovna predloga v dimenzijah 9, 4 in 11. Takšne vrednostne sodbe kažejo na to, da so subjekti raziskave slikovno predlogo doživeli tudi kot bolj preprosto, pomirjevalno in umirjeno likovno delo (preglednice 3, 12, 7 in 14). V dimenzijah 2, 5, 6, 7 in 8 se povprečne vrednosti podanih sodb gibljejo okoli nevtralne vrednosti 4,000, kar je evidentno tudi iz podatka o največkrat izraženih ocenah (Mo) (preglednica 3). Najbolj homogeni odgovori so bili tisti, ki so jih vprašani podali za dimenzijo 10, kjer vrednost SD dosega 1,186 (preglednica 3). Sodelujoči so bili torej najbolj enotni v sodbi, da optični vtis vzorca »Wild

Rose« deluje malo bogato. Največja nehomogenost v odgovorih se kaže v dimenziji 1, torej v percipiranju razsežnosti prijetno oziroma neprijetno, kjer vrednost SD dosega 1,791 (preglednica 3).

3.3 Ovrednotenje pomenskih dimenzij in razpršenost rezultatov glede na spol

Pred izvedbo eksperimenta smo v hipotezi H4 predpostavili, da med subjekti raziskave obstajajo razlike pri presoji pomenskih dimenzij glede na spol oziroma da se percepcije žensk glede posameznih pomenskih razsežnosti v likovni sintaksi značilno razlikujejo od moških. V raziskavi smo testirali odvisnost med spoloma in njihovo preferenco glede na 12 pomenskih dimenzij. Analiza raziskave je pokazala, da gre v petih pomenskih dimenzijah za statistično značilno

Preglednica 4: Frekvenčnost podanih estetskih sodb v DIMENZIJI 1

Pomenske vrednosti DIMENZJE 1	SPOL				Skupaj		Rezultat	
	ŽENSKE		MOŠKI					
	f	%	f	%	f	%	χ^2	P
ZELO NEPRIJETNO	6	4,7	6	9,4	12	6,3	17,920	0,006
PRETEŽNO NEPRIJETNO	8	6,3	5	7,8	13	6,8		
MALO NEPRIJETNO	12	9,4	10	15,6	22	11,5		
NEVTRALNO	13	10,2	5	7,8	18	9,4		
MALO PRIJETNO	20	15,7	22	34,4	42	22,0		
PRETEŽNO PRIJETNO	36	28,3	9	14,1	45	23,6		
ZELO PRIJETNO	32	25,2	7	10,9	39	20,4		
Seštevek	127	66,5	64	33,5	191	100		

razliko v presojanju njihovih semantičnih vrednosti glede na spol. Največja nehomogenost med skupinama se kaže v dimenziji 3, medtem ko je stopnja tveganja v dimenziji 2 ravno na meji, kjer je stopnja tveganja še sprejemljiva ($P = 0,050$).

Pri presoji dimenzije 1 (preglednica 4) so vprašani pokazali različne preference glede na spol. To je potrdil tudi rezultat preizkusa χ^2 , ki je pokazal, da obstaja pri presoji dimenzije neprijetno–prijetno statistično značilna razlika ($P = 0,006$) med ženskami in moškimi, kar potrjuje hipotezo H4. Glede na rezultate trdimo, da je razporeditev subjektov po spolu pri dimenziji 1 nehomogena. Iz rezultatov je mogoče razbrati, da slikovno vibracijo ženske v 53,5 % doživljajo kot pretežno in zelo prijetno, kar pri moških ne velja, saj jo kot malo prijetno doživljajo v 34,4 %, kot pretežno in zelo prijetno pa le v 15,0 %. Ženske torej kompozicijo doživljajo bistveno bolj prijetno, kot jo percipirajo moški.

Tudi rezultati presojanja dimenzije 2 nakazujejo različne preference pri presoji dimenzije pasivno–aktivno. Izračunana vrednost χ^2 preizkusa nakazuje statistično značilno razliko ($P = 0,050$) (preglednica 5). Rezultati raziskave kažejo, da slikovno polje moški razumejo kot bolj pasivno, kot ga dojemajo ženske.

Rezultat preizkusa χ^2 tudi kaže, da pri vrednotenju dimenzije 3, ki zajema semantične vrednosti grdo–lepo, obstaja statistično značilna razlika med ženskami in moškimi subjekti. Takšen rezultat potrjuje hipotezo H4, zato trdimo, da je razporeditev subjektov po spolu glede dimenzije 3 nehomogena (preglednica 6).

Rezultati in analiza odgovorov kažejo, da je kar 80,3 % žensk slikovno polje presodilo kot bolj ali manj lepo, medtem ko to velja le za 51,6 % vprašanih moških. Pomembna razlika med ženskami in moškimi se kaže tudi v odgovorih nasprotnega oziroma negativnega pola, torej v presojanju grdega.

Preglednica 5: Frekvenčnost podanih estetskih sodb v DIMENZIJI 2

Pomenske vrednosti DIMENZJE 2	SPOL				Skupaj		Rezultat	
	ŽENSKE		MOŠKI					
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	χ^2	P
ZELO PASIVNO	3	2,4	6	9,4	9	4,7	12,607	0,050
PRETEŽNO PASIVNO	15	11,8	6	9,4	21	11,0		
MALO PASIVNO	21	16,5	16	25,0	37	19,4		
NEVTRALNO	32	25,2	16	25,0	48	25,1		
MALO AKTIVNO	33	26,0	17	26,6	50	26,2		
PRETEŽNO AKTIVNO	21	16,5	2	3,1	23	12,0		
ZELO AKTIVNO	2	2,0	1	1,0	3	1,6		
Seštevek	127	66,5	64	33,5	191	100		

Preglednica 6: Frekvenčnost podanih estetskih sodb v DIMENZIJI 3

Pomenske vrednosti DIMENZJE 3	SPOL				Skupaj		Rezultat	
	ŽENSKE		MOŠKI					
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	χ^2	P
ZELO GRDO	1	0,8	0	0,0	1	0,5	25,465	0,000
PRETEŽNO GRDO	3	2,4	8	12,5	11	5,8		
MALO GRDO	9	7,1	13	20,3	22	11,5		
NEVTRALNO	12	9,4	10	15,6	22	11,5		
MALO LEPO	16	12,6	8	12,5	24	12,6		
PRETEŽNO LEPO	45	35,4	19	29,7	64	33,5		
ZELO LEPO	41	32,3	6	9,4	47	24,6		
Seštevek	127	66,5	64	33,5	191	100		

Preglednica 7: Frekvenčnost podanih estetskih sodb v DIMENZIJI 4

Pomenske vrednosti DIMENZJE 4	SPOL				Skupaj		Rezultat	
	ŽENSKE		MOŠKI					
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	χ^2	P
ZELO POMIRJEVALNO	19	15,0	5	7,8	24	12,6	8,129	0,229
PRETEŽNO POMIRJEVALNO	24	18,9	9	14,1	33	17,3		
MALO POMIRJEVALNO	23	18,1	8	12,5	31	16,2		
NEVTRALNO	30	23,6	26	40,6	56	29,3		
MALO VZNEMIRLJIVO	16	12,6	10	15,6	26	13,6		
PRETEŽNO VZNEMIRLJIVO	8	6,3	4	6,3	12	6,3		
ZELO VZNEMIRLJIVO	7	5,5	2	3,1	9	4,7		
Seštevek	127	66,5	64	33,5	191	100		

Preglednica 8: Frekvenčnost podanih estetskih sodb v DIMENZIJI 5

Pomenske vrednosti DIMENZJE 5	SPOL				Skupaj		Rezultat	
	ŽENSKE		MOŠKI					
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	χ^2	P
ZELO NESTIMULATIVNO (OZ. NESPODBUJEVALNO)	7	5,5	4	6,3	11	5,8	8,578	0,199
PRETEŽNO NESTIMULATIVNO (OZ. NESPODBUJEVALNO)	8	6,3	6	9,4	14	7,3		
MALO NESTIMULATIVNO (OZ. NESPODBUJEVALNO)	20	15,7	10	15,6	30	15,7		
NEVTRALNO	46	36,2	31	48,4	77	40,3		
MALO STIMULATIVNO (OZ. SPODBUJEVALNO)	22	17,3	10	15,6	32	16,8		
PRETEŽNO STIMULATIVNO (OZ. SPODBUJEVALNO)	20	15,7	3	4,7	23	12,0		
ZELO STIMULATIVNO (OZ. SPODBUJEVALNO)	4	3,1	0	0,0	4	2,1		
Seštevek	127	66,5	64	33,5	191	100		

Preglednica 9: Frekvenčnost podanih estetskih sodb v DIMENZIJI 6

Pomenske vrednosti DIMENZJE 6	SPOL				Skupaj		Rezultat	
	ŽENSKE		MOŠKI					
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	χ^2	P
ZELO SKROMNO	5	3,9	1	1,6	6	3,1	3,437	0,752
PRETEŽNO SKROMNO	11	8,7	8	12,5	19	9,9		
MALO SKROMNO	28	22,0	14	21,9	42	22,0		
NEVTRALNO	22	17,3	12	18,8	34	17,8		
MALO RAZKOŠNO	39	30,7	22	34,4	61	31,9		
PRETEŽNO RAZKOŠNO	15	11,8	6	9,4	21	11,0		
ZELO RAZKOŠNO	7	5,5	1	1,6	8	4,2		
Seštevek	127	66,5	64	33,5	191	100		

Preglednica 10: Frekvenčnost podanih estetskih sodb v DIMENZIJI 7

Pomenske vrednosti DIMENZJE 7	SPOL				Skupaj		Rezultat	
	ŽENSKE		MOŠKI					
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	χ^2	P
ZELO ŠIBKO	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3,609	0,607
PRETEŽNO ŠIBKO	11	8,7	8	12,5	19	9,9		
MALO ŠIBKO	25	19,7	16	25,0	41	21,5		
NEVTRALNO	37	29,1	19	29,7	56	29,3		
MALO MOČNO	35	27,6	11	17,2	46	24,1		
PRETEŽNO MOČNO	17	13,4	8	12,5	25	13,1		
ZELO MOČNO	2	1,6	2	3,1	4	2,1		
Seštevek	127	66,5	64	33,5	191	100		

Preglednica 11: Frekvenčnost podanih estetskih sodb v DIMENZIJI 8

Pomenske vrednosti DIMENZJE 8	SPOL				Skupaj		Rezultat	
	ŽENSKE		MOŠKI					
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	χ^2	P
ZELO ZAVIRALNO	1	0,8	4	6,3	5	2,6	23,456	0,001
PRETEŽNO ZAVIRALNO	11	8,7	9	14,1	20	10,5		
MALO ZAVIRALNO	12	9,4	18	28,1	30	15,7		
NEVTRALNO	62	48,8	23	35,9	85	44,5		
MALO POSPEŠEVALNO	26	20,5	9	14,1	35	18,3		
PRETEŽNO POSPEŠEVALNO	11	8,7	1	1,6	12	6,3		
ZELO POSPEŠEVALNO	4	3,1	0	0,0	4	2,1		
Seštevek	127	66,5	64	33,5	191	100		

Preglednica 12: Frekvenčnost podanih estetskih sodb v DIMENZIJI 9

Pomenske vrednosti DIMENZJE 9	SPOL				Skupaj		Rezultat	
	ŽENSKE		MOŠKI					
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	χ^2	P
ZELO PREPROSTO	6	4,7	4	6,3	10	5,2	11,383	0,077
PRETEŽNO PREPROSTO	32	25,2	9	14,1	41	21,5		
MALO PREPROSTO	30	23,6	20	31,3	50	26,2		
NEVTRALNO	31	24,4	9	14,1	40	20,9		
MALO KOMPLEKSNO (OZ. ZAPLETENO)	23	18,1	14	21,9	37	19,4		
PRETEŽNO KOMPLEKSNO (OZ. ZAPLETENO)	5	3,9	7	10,9	12	6,3		
ZELO KOMPLEKSNO (OZ. ZAPLETENO)	0	0,0	1	1,6	1	0,5		
Seštevek	127	66,5	64	33,5	191	100		

Le ena ženska, kar je 0,8 %, je likovno strukturo označila kot zelo grdo. Takšne sodbe sicer ni podal niti en subjekt moškega spola, vendar to slikovno polje kot bolj ali manj grdo dojema kar 32,8 % moških, kar pomeni bistveno drugačno oceno od tiste, ki so jo podale ženske. Te so slikovno predlogo 9 kot bolj ali manj grdo presodile le v 10,3 % primerih.

Tudi pri presojanju dimenzije 8 so subjekti pokazali bistveno različne preference. Rezultat preizkusa χ^2 je pokazal, da obstaja pri presoji dimenzije zaviralno–pospeševalno statistično pomembna razlika ($P = 0,001$). Ta stopnja pomembnosti je pod vrednostjo $P = 0,050$, ki pomeni stopnjo tveganja, zato je razlika statistično pomembna glede na spol, kar potrjuje hipotezo H4. Zanimivo je, da se v tej dimenzi-

ji kar 44,5 % vrednostnih sodb giblje v polju ocene nevtralnno. Slikovno polje je kot nevtralnno percipiralo 48,8 % žensk in 35,9 % moških. Večja nehomogenost se kaže v polarnosti odgovorov. Tu ženske likovno vibracijo v 32,3 % razumejo kot bolj pospeševalno, moški pa kar v 48,5 % kot bolj zaviralno. Kot takšno jo razume le 18,9 % vprašanih žensk (preglednica 11). Glede na rezultate lahko torej trdimo, da je razporeditev vprašanih po spolu glede dimenzije 8 neenotna.

Rezultat preizkusa χ^2 nam tudi kaže, da pri vrednotenju dimenzije 12, ki obsega semantične vrednosti negativno–pozitivno, obstaja statistično značilna razlika med ženskami in moškimi, ki so sodelovali v raziskavi. Stopnja značilnosti χ^2 je 0,003, torej pod

Preglednica 13: Frekvenčnost podanih estetskih sodb v DIMENZIJI 10

Pomenske vrednosti DIMENZJE 10	SPOL				Skupaj		Rezultat	
	ŽENSKE		MOŠKI					
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	χ^2	P
ZELO REVNO	1	0,8	0	0,0	1	0,5	2,379	0,882
PRETEŽNO REVNO	8	6,3	3	4,7	11	5,8		
MALO REVNO	22	17,3	12	18,8	34	17,8		
NEVTRALNO	34	26,8	22	34,4	56	29,3		
MALO BOGATO	40	31,5	19	29,7	59	30,9		
PRETEŽNO BOGATO	18	14,2	7	10,9	25	13,1		
ZELO BOGATO	4	3,1	1	1,6	4	2,6		
Seštevek	127	66,5	64	33,5	191	100		

Preglednica 14: Frekvenčnost podanih estetskih sodb v DIMENZIJI 11

Pomenske vrednosti DIMENZJE 11	SPOL				Skupaj		Rezultat	
	ŽENSKE		MOŠKI					
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	χ^2	P
ZELO UMIRJENO	13	10,2	9	14,1	22	11,5	6,078	0,415
PRETEŽNO UMIRJENO	19	15,0	7	10,9	26	13,6		
MALO UMIRJENO	21	16,5	18	28,1	39	20,4		
NEVTRALNO	24	18,9	12	18,8	36	18,8		
MALO RAZGIBANO (OZ. ŽIVAHNO)	23	18,1	7	10,9	30	15,7		
PRETEŽNO RAZGIBANO (OZ. ŽIVAHNO)	22	17,3	10	15,6	32	16,8		
ZELO RAZGIBANO (OZ. ŽIVAHNO)	5	3,9	1	1,6	6	3,1		
Seštevek	127	66,5	64	33,5	191	100		

vrednostjo $P = 0,050$, ki pomeni stopnjo tveganja. Takšen rezultat potrjuje hipotezo H4, zato trdimo, da je razporeditev subjektov po spolu glede dimenzije 12 nehomogena (preglednica 15). Podrobnejša analiza odgovorov nam kaže, da je 59,5 % žensk likovno vibracijo motiva »Wild Rose« presodilo kot bolj ali manj pozitivno, od tega jo kot pretežno pozitivno ocenjuje 32,5 % vprašanih žensk. Moški so se za pozitivno ovrednotenje likovne sintakse odločili v 41,2 % primerih. Od tega so se v 25,4 % odločili, da jo vidijo kot malo pozitivno, bistveno manjša pa sta odstotka v ocenah pretežno in zelo pozitivno. Pomembna razlika med ženskami in moškimi se kaže tudi v odgovorih nasprotnega pola, torej v presojanju negativnega. Le 18,2 % žensk je slikovno polje označilo kot negativno, medtem ko so ga subjekti moškega spola kot tako percipirali v 34,9 % primerih, kar je pomembna razlika v percipiranju optičnega vtisa med ženskimi in moškimi subjekti raziskave.

V pomenskih dimenzijah 4, 5, 6, 7, 9, 10 ter 11, ki opredeljujejo razsežnosti likovne sintakse v semantičnih vrednostih pomirljivo–vznemirljivo, nestimulativno–stimulativno (oz. nespodbujevalno–

spodbujevalno), skromno–razkošno, šibko–močno, preprosto–kompleksno (oz. zapleteno), revno–bogato, umirjeno–razgibano (oz. živahno), je preizkus χ^2 pokazal vrednosti nad vrednostjo $P = 0,050$. Zato glede na rezultate lahko trdimo, da med ženskami in moškimi ni statistično pomembnih razlik v presoji naštetih dimenzij oziroma da je razporeditev vprašanih po spolu v omenjenih semantičnih razsežnostih homogena (preglednice 7–14).

3.4 Vrednostne sodbe v različnih kategorijah presojanja in razpršenost rezultatov glede na spol

Subjekti raziskave so dojemanje likovne vibracije vzorca »Wild Rose« ovrednotili tudi na podlagi likovne konceptualizacije. Slikovno polje so ocenjevali s stališča zaznavanja prisotnosti iluzije prostorske dimenzije, razumevanja likovne materije kot samostojnega umetniškega oziroma slikarskega dela ter razumevanja slikovnega polja kot likovne govorice vzorca oziroma ornamenta. Vrednotenje posameznih kategorij presojanja je sodelujočim omogočalo izbiro vseh treh kategorij hkrati. Odgovori se med seboj torej ne izključujejo. Frekvence in odstotki

Preglednica 15: Frekvenčnost podanih estetskih sodb v DIMENZIJI 12

Pomenske vrednosti DIMENZJE 12	SPOL				Skupaj		Rezultat	
	ŽENSKE		MOŠKI					
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	χ^2	P
ZELO NEGATIVNO	3	2,4	5	7,9	8	4,2	20,230	0,003
PRETEŽNO NEGATIVNO	11	8,7	6	9,5	17	9,0		
MALO NEGATIVNO	9	7,1	11	17,5	20	10,6		
NEVTRALNO	28	22,2	15	23,8	43	22,8		
MALO POZITIVNO	20	15,9	16	25,4	36	19,0		
PRETEŽNO POZITIVNO	41	32,5	5	7,9	46	24,3		
ZELO POZITIVNO	14	11,1	5	7,9	19	10,1		
Seštevek	127	66,5	64	33,5	191	100		

Preglednica 16: Vrednostne sodbe v različnih kategorijah presojanja

PRESOJANJE	Odgovor	SPOL				Skupaj		Rezultat	
		ŽENSKE		MOŠKI					
		<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	χ^2	P
PROSTORSKA DIMENZIJA (3D)	DA	44	34,4	22	34,4	66	34,4	0,000	0,562
SLIKA	DA	80	62,5	39	60,9	119	62,0	4,045	0,132
VZOREC	DA	109	85,2	41	64,1	150	78,1	12,052	0,002

pritrtilnih odgovorov za različne kategorije presojanja v celoti in po spolu so prikazani v preglednici 16. Ob analizi rezultatov smo s preizkusom χ^2 ugotavljali tudi razlike po spolu.

V kategoriji zaznavanja iluzije prostorske dimenzije nam rezultati kažejo, da so subjekti raziskave tretje dimenzije v slikovni predlogi »Wild Rose« zaznali le v 34,4 % primerih. Med ženskami in moškimi so bili odgovori izjemno homogeni, saj so tako ženske kot tudi moški pritrdili, da zaznavajo iluzijo prostora v enakem razmerju, to je v 34,4 %, kar kaže tudi χ^2 preizkus z vrednostjo $P = 0,562$. Zato glede na rezultate lahko trdimo, da med ženskami in moškimi, ki so sodelovali v raziskavi, ni razlik pri presojanju tretje dimenzije v slikovni predlogi 9 in v tem primeru hipotezo H5 zavrnamo.

V kategoriji percipiranja slikovne predloge v smislu slikarskega dela se je 62,0 % vprašanih opredelilo, da je kompozicijo mogoče zaznati kot samostojno umetnino oziroma sliko. Takšne sodbe potrjujejo hipotezo H3, ki opredeljuje, da omejena enota vzorca, ki jo vzamemo iz konteksta ornamenta, lahko preseže funkcionalno vrednost vzorca ter doseže status samostojnega umetniškega dela. V analizi rezultatov smo tudi ugotovili, da glede na spol v odgovorih ni bilo večje razpršenosti, kar kaže tudi preizkus χ^2 z vrednostjo $P = 0,132$. Glede na rezultate smo se opredelili, da med sodelujočimi ženskami in moškimi ni razlik pri percipiranju slikovnega polja v smislu slikarskega dela. Zato v tem primeru hipotezo H6 zavrnamo.

V kategoriji razumevanja slikovne površine v kontekstu vzorca se je kar 78,1 % vprašanih odločilo, da kompozicijo razumejo kot vzorec. Zanimivo je, da so bili pri tej kategoriji odgovori glede na spol najbolj razpršeni, saj optični vtis kot vzorec dojema kar 85,3 % žensk in le 64,1 % moških, ki so sodelovali v raziskavi. Tudi preizkus χ^2 z vrednostjo $P = 0,002$

kaže na večje razlike glede na spol. To v tem primeru pomeni statistično značilno razliko v percipiranju kategorije vzorca med ženskami in moškimi, zato trdimo, da je razporeditev subjektov po spolu nehomogena. Takšno presojanje subjektov potrjuje hipotezo H7, v kateri smo predpostavili, da pri presoji kategorije vzorca obstajajo razlike glede na spol.

3.5 Vpliv likovnih prvin na zaznavanje slikovnega polja in razpršenost rezultatov glede na spol

Pri ocenjevanju vpliva likovnih prvin na percipiranje likovnega dela so vprašani izbirali med petimi prvinami: barve, črte, oblike, struktura slike in celota. Mogoče je bilo izbrati enega ali več odgovorov, ki se med seboj ne izključujejo. Statistično smo tako obdelali frekvenco in odstotek podanih pozitivnih odgovorov za vpliv vsake prvine, kar je prikazano v preglednici 17. Glede vpliva različnih likovnih elementov smo testirali tudi odvisnost med spoloma. Pred izvedbo raziskave smo v hipotezi H1 predpostavili, da je barva bistven dejavnik, ki vpliva na učinkovanje likovne strukture. V hipotezi H2 smo tudi predpostavili, da pomenske razsežnosti notranjih struktur oblike pomembno vplivajo na optično učinkovanje celotne likovne materije.

Rezultati raziskave vpliva prvin nam kažejo, da so bile barve tiste, ki so najbolj vplivale na percipiranje likovne materije. Vprašani so v 68,8-odstotno pritrdili, da je na njihovo percipiranje likovne sintakse najpomembnejše vplivala barva. Rezultat preizkusa χ^2 nam tudi kaže, da med ženskami in moškimi subjekti raziskave pri vplivu barve na njihovo razumevanje slikovnega polja ni statistično pomembnih razlik, zato trdimo, da je razporeditev subjektov po spolu glede vpliva barv homogena.

Analiza pritrtilnih odgovorov nam tudi kaže, da je celota tista, ki je kot druga prvina najbolj vplivala

Preglednica 17: Vpliv likovnih prvin na presojanje slikovnega polja

VPLIV	SPOL				Skupaj		Rezultat	
	ŽENSKE		MOŠKI					
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	χ^2	P
BARVE	92	71,9	40	62,5	132	68,8	1,745	0,186
ČRTE	7	5,5	5	7,8	12	6,3	0,400	0,527
OBLIKE	61	47,7	18	28,1	79	41,1	6,721	0,010
STRUKTURA SLIKE	26	20,3	19	29,7	45	23,4	2,090	0,148
CELOTA	57	44,5	26	40,6	83	43,2	0,265	0,607

na dojetje in razumevanje optičnega vtisa. Vprašani so za vpliv celote na njihovo dojetje podali pritrdilne odgovore v 43,2 % primerih. Takšen rezultat ni presenetljiv, saj je struktura celote likovnega dela tista, ki povezuje likovno materijo v homogeno celoto oziroma določa motiv likovnega dela. Tudi pri tej prvini je rezultat preizkusa χ^2 pokazal, da med vprašanimi ženskami in moškimi ni statistično pomembnih razlik, zato trdimo, da je razporeditev subjektov po spolu glede vpliva celote enotna.

Kot tretji najpogostejši vpliv na percipiranje likovne sintakse so subjekti raziskave izbrali oblike. Vpliv oblike je bil pomemben pri 41,1 % vprašanih. Pri analizi rezultatov smo tudi ugotovili, da v dojetju obstaja pomembna razlika med vprašanimi ženskami in moškimi. Da so oblike pomembno vplivale na njihovo odločitev, je izrazilo 47,7 % žensk in le 28,1 % moških. Rezultat preizkusa χ^2 je pokazal, da obstaja statistično značilna razlika ($P = 0,010$) glede na spol. Ta stopnja pomembnosti je pod vrednostjo $P = 0,050$, ki pomeni stopnjo tveganja, zato je razlika glede na spol statistično pomembna.

Analiza rezultatov vpliva likovnih prvin torej potrjuje hipotezo H1, ki temelji na predpostavki, da je barva bistven dejavnik, ki vpliva na učinkovanje likovnih struktur, kot tudi hipotezo H2, ki predpostavlja, da pomenske razsežnosti notranjih struktur oblike pomembno vplivajo na optično učinkovanje celotne likovne materije.

4 Sklepi

V raziskavi smo ugotavljali asociativnost, ki jo sproža likovna sintaksa. Ugotavljali smo tudi vrednotenje estetskih sodb v različnih pomenskih dimenzijah, kakšno je presojanje slikovnega polja s stališča likovne konceptualizacije, ter vpliv likovnih prvin, predvsem barve na dojetje likovnih materij.

Ugotovili smo, da optični vtis vzorca »Wild Rose« sproža številne različne asociacije, tako pozitivne kot tudi negativne. Uvrstili smo jih v 11 kategorij. Subjekti raziskave so najpogosteje izražali tiste asociacije, ki so neposredno povezane z mimesisom podobe, torej s tistim, kar so videli oziroma najprej opazili in znali opisati. Tako so bile največkrat omenjene asociacije, ki se vežejo na kategorijo narave. V asociacijah z negativno konotacijo so vprašani pogosto izražali asociacije v kategorijah negativna občutja in lastnosti,

praznina, nelagodje ter tema, smrt. Subjekti raziskave so slikovno predlogo opredeljevali tudi z več pozitivnimi asociacijami. Te smo uvrstili v kategoriji življenja, pozitivnost in toplina ter mladost, živahnost.

Analiza ovrednotenja pomenskih dimenzij je pokazala, da pri likovni vibraciji vzorca »Wild Rose« z najvišjo srednjo vrednostjo podanih sodb pomembno izstopa 3. dimenzija, ki se giblje v polju razsežnosti grdo-lepo. Iz podrobnejše analize podanih estetskih sodb gre razbrati, da so sodelujoči slikovno polje percipirali predvsem kot lepo, prijetno in pozitivno, glede na preostale sodbe pa tudi kot bolj preprosto, pomirjevalno in umirjeno likovno delo. Izsledki raziskave nam tudi kažejo, da gre v petih pomenskih dimenzijah za statistično značilno razliko v presojanju njihovih semantičnih vrednosti glede na spol. Največja nehomogenost med skupinama se kaže v dimenziji 3, evidentna pa je tudi v dimenzijah 1, 2, 8 in 12. To je potrdil tudi rezultat preizkusa χ^2 . Takšni rezultati potrjujejo hipotezo H4, ki predvideva, da pri presoji pomenskih dimenzij obstajajo razlike glede na spol.

V kategoriji zaznavanja iluzije prostorske dimenzije nam rezultati kažejo, da so subjekti raziskave tretjo dimenzijo v slikovni predlogi »Wild Rose« zaznali le v 34,4 % primerih. Med ženskami in moškimi so bili odgovori izjemno homogeni. V kategoriji percipiranja slikovne predloge v smislu slikarskega dela se je 62,0 % vprašanih opredelilo, da je kompozicijo mogoče zaznati kot samostojno umetnino oziroma sliko, kar potrjuje hipotezo H3. V analizi rezultatov smo tudi ugotovili, da glede na spol v odgovorih ni bilo večje razpršenosti, zato trdimo, da med sodelujočimi ženskami in moškimi ni razlik pri percipiranju slikovnega polja v smislu slikarskega dela. V kategoriji razumevanja slikovne površine v kontekstu vzorca se je kar 78,1 % vprašanih opredelilo, da kompozicijo razumejo kot vzorec. Odgovori kažejo na večje razlike glede na spol, kar je potrdil tudi preizkus χ^2 . Takšno presojanje subjektov potrjuje hipotezo H7, v kateri smo predpostavili, da pri presoji kategorije vzorca obstajajo razlike glede na spol.

Rezultati raziskave vpliva prvin kažejo, da so bile barve tiste, ki so najbolj vplivale na percipiranje likovne materije. Vprašani so v 68,8 % pritrdili, da je na njihovo percipiranje likovne sintakse najpomembnejše vplivala barva, kar potrjuje hipotezo H1. Rezultat preizkusa χ^2 nam tudi kaže, da med ženskami in moškimi subjekti raziskave pri vplivu barve na njihovo razumevanje slikovnega polja ni statistično

pomembnih razlik, zato trdimo, da je razporeditev subjektov po spolu glede vpliva barv homogena. Analiza rezultatov nam tudi kaže, da je bil vpliv oblike pomemben pri 41,1 % vprašanih. Pri analizi rezultatov smo tudi ugotovili, da v dojemanju obstaja pomembna razlika med vprašanimi ženskami in moškimi. Da so oblike pomembno vplivale na njihovo odločitev, je izrazilo več vprašanih žensk kot moških. Rezultat preizkusa χ^2 je pokazal, da obstaja statistično značilna razlika glede na spol. Tudi predhodne psihološke raziskave so pokazale, da je barva tista, ki ima s svojo simboliko in psihološkimi vplivi večjo komunikacijsko in emocionalno vlogo kot oblika [11].

Viri

1. BERGER, John. *Načini gledanja*. Ljubljana: Zavod Emanat, 2008, str. 21.
2. QUINN, Bradley. *Textile designers at the cutting edge*. London: Laurence King Publishing, 2009, str. 216–217.
3. ARNHEIM, Rudolf. *Umetnost i vizuelno opažanje: psihologija stvaralačskog gledanja: nova verzija*. Prevod: Vojin Stojić. Beograd: Univerzitet umetnosti. Kočevje: Kočevski tisk, 1981, str. 43.
4. BUTINA, Milan. *Prvine likovne prakse*. Ljubljana: Debora, 1997, str. 64.
5. UDOVIČ, Špela. Geometrizacija polja likovne materije v refleksiji družbenih značilnosti dvajsetega stoletja. *Anthropos*, 2012, let. 44, št. 1/2, str. 105–118.
6. ITTEN, Johannes. *Umetnost barve, študijska izdaja*. Jesenice: samozaložba Rudi Reichmann, 1999, str. 13.
7. TRSTENJAK, Anton. *Človek in barve*. Ljubljana: Dopisna delavska univerza Univerzum, 1978, str. 27.
8. KOVAČEV, Asja Nina. Vprašalnik estetskega in vrednostnega presojanja. Interno – neobjavljeno gradivo, 2012.
9. KOVAČEV, Asja Nina. Ocenjevalna lestvica k Vprašalniku estetskega in vrednostnega presojanja. Interno – neobjavljeno gradivo, 2012.
10. KOŠMELJ, Katarina. *Uporabna statistika, 2. dopolnjena izdaja*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, 2007 [dostopno na daljavo], [citirano 12.5.2013]. Dostopno na svetovnem spletu: <<http://www.bf.uni-lj.si/agronomija/o-oddelku/katedre-in-druge-org-enote/za-genetiko-biotehnologijo-statistiko-in-zlahtnjenje-rastlin/statistika/uporabna-stat-2007.html>>.
11. KOVAČEV, Asja Nina. *Govorica barv*. Ljubljana: Prešernova družba, 1997, str. 29.
12. KANDINSKY, Vasilij. *Od točke do slike: zbrani likovnoteoretski spisi*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1985, str. 288.
13. KOVAČEV, Asja Nina in MUSEK, Janek. Grafična simbolizacija primarnih emocij. *Psihološka obzorja*, 1993, let. 2, št. 3/4, str. 31–50.